

ODDŁUŻENIE W UPADŁOŚCI KONSUMENCKIEJ I UKŁADZIE KONSUMENCKIM

Rafał Adamus

ODDŁUŻENIE W UPADŁOŚCI KONSUMENCKIEJ I UKŁADZIE KONSUMENCKIM

Rafał Adamus

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 stycznia 2020 r.

Rafał Adamus, nr ORCID: 0000-0003-4968-459X

Recenzent

dr hab. Anna Hrycaj, prof. UŁa

Wydawca

Anna Kubuj-Kacperek

Redaktor prowadzący

Tomasz Pietrzak

Opracowanie redakcyjne i łamanie

JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-420-5

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13
Rozdział 1	
Zagadnienia wstępne	15
1.1. Społeczne przyczyny niewypłacalności	15
1.2. Oddłużenie w kulturze europejskiej	16
1.3. Zagadnienia juryslingwistyczne	18
1.4. Upadłość konsumencka i postępowanie o zatwierdzenie układu jako postępowania odrębne	21
1.5. Oddłużenie w odniesieniu do zobowiązań prywatnoprawnych i publicznoprawnych	23
Rozdział 2	
Historia regulacji oddłużenia w ramach upadłości konsumenckiej w prawie polskim	25
2.1. Brak regulacji upadłości konsumenckiej w prawie polskim przed rokiem 2008	25
2.2. Próby legislacyjne poprzedzające reformę z 2008 r.	27
2.3. Ustawa z 5.12.2008 r.	28
2.4. Ustawa z 29.08.2014 r.	39
2.5. Ustawa z 15.05.2015 r.	46
2.6. Ustawa z 30.08.2019 r. – aktualny stan prawny	47
2.7. Przepisy intertemporalne w ustawie z 30.08.2019 r.	49

Rozdział 3

Przesłanki podmiotowe i przedmiotowe postępowania, w którym może nastąpić oddłużenie osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej. Legitymacja do złożenia wniosku	50
3.1. Konsumencka zdolność upadłościowa jako przesłanka podmiotowa ogłoszenia upadłości i uwzględnienia wniosku o otwarcie postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	50
3.1.1. Podstawy normatywne konsumenckiej zdolności upadłościowej	50
3.1.2. Upadłość konsumencka <i>post mortem</i>	53
3.1.3. Konsumencka zdolność upadłościowa rolników indywidualnych	55
3.1.4. Konsumencka zdolność upadłościowa osób fizycznych – byłych przedsiębiorców	55
3.1.5. Brak konsumenckiej zdolności upadłościowej jednostek organizacyjnych <i>non profit</i>	56
3.2. Niewypłacalność jako przesłanka przedmiotowa ogłoszenia upadłości konsumenckiej i otwarcia postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	57
3.2.1. Bezwzględny brak przesłanki moralności płatniczej dla ogłoszenia upadłości konsumenckiej i uwzględnienia wniosku o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	57
3.2.2. Względny brak przesłanki cenzusu majątkowego dla ogłoszenia upadłości konsumenckiej	57
3.2.3. Niewypłacalność dłużnika jako przesłanka przedmiotowa dla ogłoszenia upadłości konsumenckiej albo otwarcia postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	58
3.2.3.1. Uwagi wstępne	58
3.2.3.2. Utrata zdolności do wykonywania choćby jednego wymagalnego zobowiązania pieniężnego	59

3.3. Przesłanki dla prowadzenia postępowania w określonym trybie	62
3.3.1. Przesłanka dla inwersji trybu postępowania upadłościowego dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej	62
3.3.2. Zdolność do pokrycia kosztów postępowania jako dodatkowa przesłanka wniosku dłużnika o otwarcie postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	64
3.4. Legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej	65
3.5. Legitymacja do złożenia wniosku o otwarcie postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	66

Rozdział 4

Tryby oddłużenia niewypłacalnej osoby fizycznej poprzez upadłość konsumencką i układ konsumencki	67
4.1. Uwagi wstępne	67
4.2. Cechy oddłużenia konsumenckiego	89
4.3. Moralność płatnicza jako przesłanka warunkująca niektóre tryby oddłużenia i jego przebieg	93
4.3.1. Uwagi wstępne	93
4.3.2. Moralność płatnicza dłużnika w postaci braku celowego doprowadzenia do niewypłacalności i braku recydywy upadłościowej jako przesłanka niektórych trybów oddłużenia	96
4.3.3. Krzyżowanie się zakresów przepisów o moralności płatniczej	103
4.3.4. Podział funduszy masy upadłości w ramach planu spłaty pomimo braku oddłużenia	103
4.4. Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym po wykonaniu planu spłaty	104
4.4.1. Uwagi wstępne	104
4.4.2. Plan spłaty jako etap poprzedzający oddłużenie	105
4.4.2.1. Złożenie projektu planu spłaty przez syndyka	105

4.4.2.2.	Treść planu spłaty <i>sensu largo</i> w upadłości konsumenckiej. Plan spłaty <i>sensu stricto</i>	106
4.4.2.3.	Plan spłaty jako nośnik podziału funduszy masy upadłości i odrębnego planu podziału	108
4.4.2.4.	Przesłanki długości wykonywania planu spłaty <i>sensu stricto</i>	109
4.4.2.4.1.	Uwagi wstępne	109
4.4.2.4.2.	Pojęcie moralności płatniczej jako czynnika mającego wpływ na długość okresu wykonywania planu spłaty <i>sensu stricto</i>	110
4.4.2.4.2.1.	Pojęcie winy	110
4.4.2.4.2.2.	Wina umyślna	111
4.4.2.4.2.3.	Rażące niedbalstwo ...	112
4.4.3.	Długość planu spłaty <i>sensu stricto</i> uzależniona od moralności płatniczej	117
4.4.4.	Długość planu spłaty <i>sensu stricto</i> uzależniona od stopnia zaspokojenia wierzycieli	118
4.4.5.	Ustalenie planu spłaty w upadłości konsumenckiej	118
4.4.6.	Skutki ustalenia planu spłaty	124
4.4.7.	Zmiana planu spłaty <i>sensu stricto</i>	127
4.4.8.	Uchylenie planu spłaty <i>sensu stricto</i> skutkujące brakiem możliwości oddłużenia	130
4.4.9.	Postanowienie o stwierdzeniu wykonania planu spłaty <i>sensu stricto</i> i umorzeniu zobowiązań	132
4.5.	Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym po uchyleniu planu spłaty <i>sensu stricto</i> , którego upadły nie jest w stanie wykonać z przyczyn obiektywnych	133
4.6.	Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym bez ustalania planu spłaty <i>sensu stricto</i>	133

4.7. Oddłużenie postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym w drodze warunkowego umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli <i>sensu stricto</i>	136
4.8. Oddłużenie w drodze układu zawartego w odrębnym postępowaniu upadłościowym	139
4.8.1. Zagadnienia wstępne	139
4.8.2. Przesłanki układu konsumenckiego w upadłości konsumenckiej	140
4.8.3. Wyłączenie niektórych wierzytelności z układu konsumenckiego skutkujące brakiem możliwości oddłużenia	142
4.8.4. Przebieg układu konsumenckiego	143
4.8.5. Skutki układu konsumenckiego	147
4.8.6. Wykonanie układu konsumenckiego	150
4.8.7. Zmiana układu konsumenckiego	150
4.8.8. Uchylenie układu konsumenckiego	151
4.8.9. Skutki uchylenia układu konsumenckiego	152
4.9. Oddłużenie w postępowaniu o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli przez osobę fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej	153
4.9.1. Uwagi wstępne	153
4.9.2. Odesłanie	154
4.9.3. Przebieg postępowania o zawarcie układu konsumenckiego na zgromadzeniu wierzycieli	154
4.9.4. Dopuszczalność zawarcia układu częściowego z przymusowym objęciem układem wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo na składnikach majątku dłużnika	157
4.10. Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu zwykłym	160
4.10.1. Wniosek upadłego o ustalenie planu spłaty i umorzenie zobowiązań. Oddłużenie po wykonaniu planu spłaty	160
4.10.2. Oddłużenie po uchyleniu planu spłaty z uwagi na obiektywny brak możliwości jego wykonania	163

4.10.3. Wniosek upadłego o umorzenie zobowiązań bez ustalenia planu spłaty. Oddłużenie bez ustalenia planu spłaty	164
4.10.4. Warunkowe umorzenie zobowiązań	164
4.10.5. Oddłużenie przez układ konsumencki w postępowaniu zwykłym	167

Rozdział 5

Zakres przedmiotowy oddłużenia i skutki oddłużenia	169
5.1. Uwagi ogólne o umorzeniu zobowiązań w upadłości konsumenckiej	169
5.2. Obligatoryjne umorzenie zobowiązań po wykonaniu planu spłaty	170
5.3. Zakres przedmiotowy oddłużenia w upadłości konsumenckiej	170
5.4. Materialnoprawne skutki umorzenia zobowiązań w upadłości konsumenckiej	173
5.5. Proceduralne skutki umorzenia zobowiązań w upadłości konsumenckiej	174
5.6. Umorzenie zobowiązań upadłego a zabezpieczenie rzeczowe na mieniu osób trzecich	174
5.6.1. Zagadnienia wstępne	174
5.6.2. Umorzenie zobowiązań upadłego jako zaszłość, która nie narusza praw wynikających z zabezpieczenia rzeczowego na mieniu osoby trzeciej	176
5.7. Wpływ oddłużenia na małżonka upadłego	183
5.7.1. Rozdzielność majątkowa jako skutek ogłoszenia upadłości	183
5.7.2. Objęcie masą upadłości majątku wspólnego	185
Zakończenie	191
Bibliografia	193

WSTĘP

Nowelizacja przepisów o tzw. upadłości konsumenckiej dokonana nowelą z 2019 r. z pewnością będzie miała zasadniczy wpływ na istotne zwiększenie liczby spraw upadłościowych.

Przepisy są jednak bardzo mało czytelne dla ich głównych klientów – niewypłacalnych osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Upadłość konsumencka i układ konsumencki to – ujmując rzecz w pewnym uproszczeniu –postępowania odrębne, bazujące w dużym stopniu na odesłaniu do zwykłego postępowania upadłościowego, polegające na „odpowiednim” stosowaniu przepisów, jak również na odesłaniach piętrowych, prowadzących finalnie do odpowiedniego stosowania regulacji Kodeksu postępowania cywilnego czy Prawa restrukturyzacyjnego. Z kolei regulacja bazowa upadłości konsumenckiej, zmieniana w wyniku kolejnych nowelizacji, wprowadza trudną do opanowania pajęczynę numeracji. Ta ostatnia nie jest nawet tak wielkim problemem, jeżeli wziąć pod uwagę okoliczność, że ustawodawca posługuje się w treści przepisów homonimem dotyczącym kluczowego pojęcia, jakim jest „plan spłaty” – prowadzącym do poważnych konfliktów semantycznych. Można też odnieść wrażenie, że ustawodawca sam gubi się w swoich zmianach, skoro np. eliminuje z upadłości konsumenckiej instytucję sędziego-komisarza, ale nie usuwa kompetencji sędziego-komisarza z treści art. 491²² pr. upadł. Co więcej, nowela z 2019 r. dewaluuje pewne utarte kanony pojęciowe, zacierając – w warstwie werbalnej – różnice pomiędzy sumami uzyskanymi z likwidacji rzeczy, wierzytelności i praw obciążonych rzeczowo a funduszami masy upadłości (por. art. 336 i 491¹⁵ ust. 7 pr. upadł.).

Wreszcie wprowadzenie kilkunastu trybów oddłużenia dla osób fizycznych można odczytywać jako legislacyjną „klęskę urodzaju”.

Niemniej – pomimo pewnych usterek – nowela upadłości konsumenckiej czyni miłowy krok w kierunku poszerzenia możliwości oddłużenia osób fizycznych.

Ponieważ oddłużenie, dokonywane w interesie dłużnika, znajduje się na kursie kolizyjnym z konstytucyjną zasadą ochrony prawa własności (co jest jednym z filarów prawa cywilnego), z której korzystają wierzyciele, to zagadnienie umorzenia długów ma swoją oczywistą doniosłość prawną.

Opole, 31 grudnia 2019 r.

Rozdział 5

ZAKRES PRZEDMIOTOWY ODDŁUŻENIA I SKUTKI ODDŁUŻENIA

5.1. Uwagi ogólne o umorzeniu zobowiązań w upadłości konsumenckiej

Zasadniczym sposobem wygaśnięcia zobowiązania jest jego wykonanie przez dłużnika. Prawo upadłościowe wprowadza jednak istotną zmianę względem zasad ogólnych zarówno w stosunku do zobowiązań prywatnoprawnych, jak i publicznoprawnych. Na mocy postanowienia sądu upadłościowego dochodzi bowiem do umorzenia zobowiązań bez względu na źródło ich powstania, które nie zostały wykonane przez dłużnika w sposób zgodny z ich treścią¹¹². W efekcie oddłużenie w upadłości konsumenckiej stanowi *lex specialis* zarówno względem przepisów Kodeksu cywilnego, jak i przepisów Ordynacji podatkowej. Zgodnie z art. 358¹ § 1 k.c. jeżeli przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia następuje przez zapłatę sumy nominalnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Zgodnie z art. 354 § 1 k.c. zobowiązanie powinno być wykonane zgodnie z jego treścią¹¹³. Wspomniany przepis wprowadza zasadę nominalizmu przy wykonywaniu zobowiązań niepieniężnych. Zob. też art. 59 § 1 Ordynacji podatkowej¹¹⁴.

---

¹¹² Zob. R. Adamus, *Nowa upadłość konsumencka. Poradnik...*, s. 141 i n.

¹¹³ Na temat ogólnej charakterystyki sposobów wygaśnięcia zobowiązania zob. M. Pyziak-Szafnicka [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 6, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A. Olejniczak, Warszawa 2009, s. 1072 i n.

¹¹⁴ Zob. B. Dauter [w:] S. Babiarz i in., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 361 i n.

5.2. Obligatoryjne umorzenie zobowiązań po wykonaniu planu spłaty

Zgodnie z brzmieniem art. 491²¹ ust. 1 pr. upadł. po wykonaniu przez upadłego obowiązków określonych w planie spłaty wierzycieli sąd obligatoryjnie wydaje postanowienie o stwierdzeniu wykonania planu spłaty wierzycieli i umorzeniu zobowiązań upadłego powstałych przed dniem ogłoszenia upadłości i – jak to ujął ustawodawca – „niewykonanych w wyniku wykonania” planu spłaty wierzycieli *sensu stricto*.

Sąd nie może odmówić oddłużenia w sytuacji wykonania planu spłaty, który nie został prawomocnie uchylony, nawet gdyby na etapie jego wykonywania albo po jego wykonaniu okazało się, że nie było przesłanek do jego ustalenia. Zgodnie z art. 491¹⁴ ust. 1 pr. upadł. wydanie postanowienia o ustaleniu planu spłaty wierzycieli oznacza zakończenie postępowania. Etap, na którym badano przesłanki ustalenia planu spłaty, zostaje zatem zamknięty. Plan może być uchylony tylko z przyczyn taksatywnie określonych w ustawie i nie należy do nich brak podstaw do ustalenia planu spłaty (art. 491²⁰ pr. upadł.).

Nie ma również przepisu stanowiącego, że sąd odmawia umorzenia zobowiązań w przypadku, gdy podstawa do odmowy ustalenia planu spłaty ujawni się po wykonaniu planu spłaty¹¹⁵.

5.3. Zakres przedmiotowy oddłużenia w upadłości konsumenckiej

Kluczowe znaczenie ma udzielenie odpowiedzi na pytanie, jakie zobowiązania podlegają, a jakie nie podlegają umorzeniu przez sąd upadłościowy.

Co do zasady, umorzone zostają zobowiązania upadłego powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości konsumenckiej i niezaspokojone

¹¹⁵ Por art. 491¹⁰ ust. 3 pr. upadł. w brzmieniu z 15.05.2015 r.

w wyniku wykonania planu spłaty wierzycieli. Przy czym chodzi tu o takie wierzytelności, których istnienia upadły umyślnie nie zataił, chyba że pomimo to wierzyciel wziął udział w postępowaniu upadłościowym (art. 491²¹ ust. 2 *in fine* pr. upadł.). Należy w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z art. 91 ust. 1 pr. upadł. zobowiązania pieniężne upadłego, których termin płatności świadczenia jeszcze nie nastąpił, stają się wymagalne z dniem ogłoszenia upadłości. Z kolei zobowiązania majątkowe niepieniężne zmieniają się z dniem ogłoszenia upadłości na zobowiązania pieniężne i z tym dniem stają się płatne, chociażby termin ich wykonania jeszcze nie nastąpił. Inny słowy, w dacie umorzenia wszelkie zobowiązania upadłego (należy przyjąć, iż bez względu na to, czy wierzyciele brali udział w postępowaniu upadłościowym czy też nie), sprzed daty ogłoszenia upadłości, mają postać zobowiązań pieniężnych. Umorzenie zobowiązań nie ma charakteru absolutnego. Z przyczyn uznanych przez ustawodawcę za bardziej doniosłe niż potrzeba oddłużenia dłużnika pewne jego zobowiązania powinny być pozostawione w mocy.

Z mocy art. 491²¹ ust. 2 pr. upadł., na zasadzie koniecznego wyjątku od zasady ogólnej, nie podlegają umorzeniu następujące należności.

Po pierwsze, nie podlegają umorzeniu należności alimentacyjne.

Po drugie, nie podlegają umorzeniu renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci.

Po trzecie, nie są objęte ustawowym oddłużeniem wierzytelności z tytułu orzeczonych przez sąd kar grzywny.

Po czwarte, nie podlegają umorzeniu należności z tytułu obowiązku naprawienia szkody.

Po piąte, nie podlegają umorzeniu wierzytelności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Po szóste, nie podlegają umorzeniu nawiązki.

Po siódme, nie podlegają umorzeniu należności z tytułu świadczenia pieniężnego orzeczone przez sąd jako środek karny.

Po ósme, nie podlegają umorzeniu należności z tytułu świadczenia pieniężnego orzeczone przez sąd, jako środek związany z poddaniem sprawcy próbie.

Po dziewiąte, nie podlegają umorzeniu roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z przestępstwa lub wykroczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu.

Po dziesiąte, nie podlegają umorzeniu wierzytelności, których upadły umyślnie nie ujawnił, jeżeli wierzyciel nie brał udziału w postępowaniu.

Jeżeli chodzi o wierzytelności, których wierzyciel umyślnie nie ujawnił (analizując pierwszą z dwóch kumulatywnych przesłanek), to stwierdzić należy, że w przypadku nieujawnienia wierzytelności w sposób nieumyślny (np. z uwagi na niedbalstwo), wierzytelności takie mogą zostać umorzone w toku postępowania. W praktyce, w przypadku wierzytelności podzielnych (wierzytelność pieniężna jest zawsze podzielna) upadły może ujawnić tylko część wierzytelności. Wówczas skutek, o którym mowa w komentowanym przepisie, rozciąga się na nieujawnioną część wierzytelności. „Nieujawnienie wierzytelności” to zaniechanie podania informacji o wierzytelności we wniosku o ogłoszenie upadłości (zob. art. 491² ust. 4 pkt 5 pr. upadł.), a także zaniechanie podania takiej informacji na dalszym etapie postępowania, aż do czasu orzekania przez sąd w przedmiocie umorzenia zobowiązań. Jeżeli upadły nie ujawnił rozmyślnie swojego zobowiązania, ale wierzyciel weźmie udział w postępowaniu upadłościowym, wówczas takie zobowiązanie może zostać umorzone. Okoliczność, czy dana wierzytelność została umorzona, czy też nie została umorzona, może być w praktyce ustalana – w zależności od okoliczności – np. w ramach powództwa przeciwegzekucyjnego lub w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.).

Wskazana powyżej lista wyłączeń ma charakter zamknięty. Stanowi ona wyjątek od zasady umorzenia zobowiązań upadłego. W kon-

sekwencji regulacja wyjątkowa nie podlega wykładni rozszerzającej (*exceptiones non sunt exatandae*). Wyłączenie zobowiązań spod umorzenia ma charakter ustawowy. Nie można w sposób umowny wyłączyć spod umorzenia innych wierzytelności nawet za zgodą zainteresowanego wierzyciela i upadłego.

Umorzeniem mogą być objęte zobowiązania „konsumenckie”, jak i pochodzące z uprzednio prowadzonej działalności gospodarczej. Możliwe jest objęcie umorzeniem wyłącznie zobowiązań pochodzących z uprzednio prowadzonej działalności gospodarczej.

Nie ma ani minimalnych, ani maksymalnych granic dla zobowiązań podlegających umorzeniu. Teoretycznie może zostać umorzone zobowiązanie w wysokości 1 grosza. Sąd umarza również zobowiązania, jeżeli są one w wysokości wielu milionów złotych.

5.4. Materialnoprawne skutki umorzenia zobowiązań w upadłości konsumenckiej

Skutkiem prawomocnego orzeczenia sądu o umorzeniu zobowiązania jest jego wygaśnięcie. Świadczenie spełnione przez upadłego (inną osobę) na zaspokojenie umorzonego przez sąd upadłościowy zobowiązania jest świadczeniem nienależnym.

Można postawić tezę, że postanowienie sądu w przedmiocie umorzenia zobowiązań spełnia podobną funkcję co pokwitowanie wydawane przez wierzyciela. Przy czym na gruncie obowiązujących przepisów prawa umorzenie ma charakter przymusowy, niezależny od woli czy nawet wiedzy wierzyciela. Można powiedzieć, że wierzyciele zostają niejako „wywłaszczeni” z posiadanych przez siebie wierzytelności niezaspokojonych przez likwidację masy upadłości ani przez wykonanie planu spłaty. Niemniej w przypadku prowadzenia egzekucji singularnej, w razie bezskuteczności egzekucji postępowanie egzekucyjne jest umarzone. Oznacza to, że wierzyciel, w przypadku egzekucji singularnej może zaniechać dalszych czynności egzekucyjnych albo po jakimś czasie (por. art. 985 k.p.c.) może ponownie wszcząć egzekucję.

5.5. Proceduralne skutki umorzenia zobowiązań w upadłości konsumenckiej

Po wydaniu postanowienia o umorzeniu zobowiązań niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności powstałej przed ustaleniem planu spłaty (z wyjątkiem wierzytelności niepodlegających umorzeniu). Wyjaśnić należy, że zgodnie z art. 146 ust. 1 pr. upadł. (który określa skutki proceduralne ogłoszenia upadłości) postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości, wszczęte przed ogłoszeniem upadłości, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości. Postępowanie to umarza się z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Komentowany przepis zapobiega zatem m.in. reaktywacji egzekucji umorzonej uprzednio jako konsekwencji ogłoszenia upadłości konsumenckiej. Artykuł 491²¹ ust. 3 pr. upadł. nie dopuszcza prowadzenia egzekucji przeciwko upadłemu także w oparciu o tytuł egzekucyjny, jakim jest wyciąg z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności, zawierający oznaczenie wierzytelności oraz sumy otrzymanej na jej poczet przez wierzyciela.

Dalej należy wskazać na postanowienie SN z 23.02.2001 r., II CKN 393/00, OSNC 2001/11, poz. 162 – wydane jeszcze na gruncie przepisów Prawa upadłościowego z 1934 r. – „postępowanie, w którym powód dochodzi wierzytelności uznanej przez sędziego komisarza i wpisanej na listę wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, następnie prawomocnie umorzonym (...), podlega umorzeniu”.

5.6. Umorzenie zobowiązań upadłego a zabezpieczenie rzeczowe na mieniu osób trzecich

5.6.1. Zagadnienia wstępne

Zgodnie z art. 491¹⁵ ust. 5 pr. upadł.: „Ustalenie planu spłaty wierzycieli nie narusza praw wierzyciela wobec poręczyciela upadłego oraz

współdłużnika upadłego ani praw wynikających z hipoteki, zastawu, zastawu rejestrowego, zastawu skarbowego oraz hipoteki morskiej, jeśli były one ustanowione na mieniu osoby trzeciej. Ustalenie planu spłaty wierzycieli i umorzenie zobowiązań upadłego jest skuteczne również w stosunkach pomiędzy upadłym, a poręczycielem, gwarantem i współdłużnikiem upadłego”.

Na tle tej regulacji prawnej pojawił się poważny dylemat, czy umorzenie zobowiązań upadłego nie narusza praw wynikających z zabezpieczenia rzeczowego ustanowionego na mieniu osoby trzeciej? Problem ten ma swoje znaczenie dla praktyki stosowania prawa. Jest też niezwykle istotny z punktu widzenia pytania o skuteczność zabezpieczenia rzeczowego na wypadek upadłości dłużnika osobistego – osoby fizycznej.

W literaturze przedmiotu pojawiły się w tej materii, przynajmniej dwa, całkowicie przeciwstawne poglądy. Według pierwszego z nich, przedstawionego jednak bez szerszego uzasadnienia teoretycznego, umorzenie przez sąd upadłościowy zobowiązań upadłego – osoby fizycznej nie narusza praw wynikających z zabezpieczenia rzeczowego ustanowionego na mieniu osoby trzeciej¹¹⁶. Według drugiego poglądu, umorzenie zobowiązań upadłego uniemożliwia wierzycielowi późniejsze skorzystanie z praw wynikających z zabezpieczenia rzeczowego ustanowionego na mieniu osoby trzeciej¹¹⁷. Argumenty dla uzasadnienia tego ostatniego zapatrywania są następujące. Zabezpieczenia rzeczowe mają akcesoryjny charakter względem wierzytelności, którą zabezpieczają (art. 94 ustawy z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, Dz.U. z 2019 r. poz. 2204, i art. 18 ustawy z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, Dz.U. z 2018 r. poz. 2017) i nie mogą istnieć po umorzeniu zabezpieczonej wierzytelności¹¹⁸. Ustalenie planu spłaty – do czego odnosi się art. 370a ust. 5 i art. 491¹⁵ ust. 5 pr. upadł. – nie jest równoznaczne z umorzeniem zobowiązań, gdyż plan spłaty może być uchy-

¹¹⁶ R. Adamus, *Zaspokojenie...*, s. 33 i n.

¹¹⁷ B. Sierakowski, B. Szczepkowska, *Plan spłaty...*, s. 86 i n.

¹¹⁸ B. Sierakowski, B. Szczepkowska, *Plan spłaty...*, s. 87.

W publikacji omówiono przesłanki, tryby i skutki oddłużenia niewypłacalnych osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, w tym także byłych przedsiębiorców. Wyjaśniono, jakie znaczenie z punktu widzenia przepisów prawa o niewypłacalności ma tzw. moralność płatnicza dłużnika. Książka jako pierwsza na rynku omawia nowelizację przepisów z 30.08.2019 r. o upadłości, która wchodzi w życie w marcu 2020 r. Nowe regulacje stanowią krok w kierunku dalszego poszerzenia możliwości oddłużenia osób fizycznych. Autor za pomocą tabel w przystępny sposób przybliży zarówno różne rodzaje procedur oddłużeniowych, jak i ich poszczególne etapy. Czytelnik dowie się z książki:

- w jakich przypadkach oddłużenie poprzedza likwidacja majątku dłużnika,
- kiedy możliwe jest natychmiastowe oddłużenie bez wykonywania długoletniego planu spłaty,
- jakie są warunki zawarcia układu konsumenckiego z wierzycielami bez utraty majątku.

Adwokatom i radcom prawnym pomoże w udzielaniu poradnictwa prawnego dłużnikom i wierzycielom, a sędziom – w rozstrzyganiu tego typu spraw. Notariusze znajdą w niej pomoc przy sporządzaniu aktów notarialnych w związku z likwidacją majątku dłużnika poprzedzającą oddłużenie, a dla komorników stanowić będzie wsparcie przy sprawach z zakresu zawieszenia i umorzenia egzekucji. Książka zainteresuje menedżerów, doradców restrukturyzacyjnych, pracowników organizacji na rzecz praw konsumentów, a także samych dłużników i wierzycieli.

Rafał Adamus – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Opolskiego, pracownik naukowy w Katedrze Prawa Gospodarczego i Finansowego Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Opolskiego; autor kilkunastu monografii i wielu opracowań naukowych poświęconych głównie problematyce upadłości i restrukturyzacji publikowanych w kraju i za granicą; radca prawny i arbiter w sądownictwie polubownym.

9 788381 874205 W01P01

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8187-420-5

9 788381 874205

CENA 79 ZŁ (W TYM 5% VAT)